

TECTONA

BOSBOUWKUNDIG TIJDSCHRIFT

UITGAVE VAN DE VERENIGING VAN
HOGERE AMBTENAREN BIJ HET BOS-
WEZEN IN NEDERLANDS OOST-INDIË.

Het auteursrecht van de inhoud van dit tijdschrift is verzekerd overeenkomstig de „Auteurswet 1912”. Het geheel of ten dele overnemen of vertalen van deze publicaties zonder schriftelijke toestemming der redactie is verboden.

DEEL XXXVIII. 1948, AFL. 4.

ENKELE WAARNEMINGEN IN HET NATUURMONUMENT OEDJOENKOELOON IN DE BEZETTINGSTIJD

door

§. HOOGERWERF

Voorwoord van de redactie.

Door de vriendelijke tussenkomst van de Directeur van 's Lands Plantentuin en van de Hoofdinspecteur, Hoofd van de Dienst van het Boswezen, werden twee rapporten ontvangen van de hand van de heer Hoogerwerf over gemaakte dienstreizen naar Oedjoengkoelon resp. in 1942 en 1943.

Daar de rapporten momenteel weinig actueel zijn heeft de redactie die passages, die weidelijke, beschermingstechnische e.a. misstanden rapporteren sterk verkort. De mededelingen over wildwaarnemingen werden practisch overkort overgenomen.

Van 6 - 14 September 1942 werd een tournee gemaakt met o.a. verschillende militairen van de bezettende macht en van 17 September tot 11 October 1942 met de wnd. houtvester en landbouwconsulent. Tijdens de eerste tournee werd door de militairen lustig alles wat binnen schootsbereik kwam be-, aan-, of doodgeschoten, al naar het uitkwam. Er werd aas uitgelegd, hetgeen echter niet door tijgers bezocht is geworden. Veterinair onderzoek van geschoten bantengs werd geacht geen ongunstig resultaat te zullen opleveren voor wat betreft de gezondheidstoestand der herkauwers.

Tijdens de tweede tournee konden wildwaarnemingen worden verricht en hierbij bleek tevens dat sedert het uitbreken van de Pacific-oorlog door het bewakingspersoneel niet meer werd gepatrouilleerd; inspectiepaden waren dichtgegroeid, bivaks vervallen en weidevelden verwaarloosd. Tijdens deze tournee werden geen aanwijzingen gevonden van recente stroperijen door de bevolking op grof wild, waarmede niet gezegd wil zijn, dat deze niet hadden plaats gehad bij de onvoldoende bewaking der laatste 8 tot 10 maanden (September 1942!). Wel werd geconstateerd, dat het reservaat door de bevolking bezocht werd.

ONTMOETINGEN MET WILD EN INDRUK VAN DE WILDSTAND.

N e u s h o o r n s.

Op zeer uiteenlopende plaatsen werden verse (hoogstens 36 uur

oude) en zeer verse (4 - 10 uur oude) vreet- en loopsporen gevonden van deze dikhuiden, ook enkele malen langs het strand, zowel langs de Noord- als de Zuidkust. Verse uitwerpselen werden echter slechts heel weinig gevonden, wel talrijke oudere mesthopen.

Driemaal werd een neushoorn ontmoet, waarvan in twee gevallen met zekerheid kon worden vastgesteld, dat het een mannelijk exemplaar was. Viermaal werd een badak van nabij gehoord t.w. tweemaal het geroep en tweemaal het geloop en gekauw. Met het oog op het gevaar, dat het opsporen en nader bekijken in de dichte vegetatie oplevert, hebben wij daartoe geen moeite gedaan en zijn met bekwame spoed in tegengestelde richting verdwenen. De waargenomen exemplaren bevonden zich in uitstekende conditie.

Tijgers.

Deze roofdieren werden in het geheel niet gezien. Het is nu reeds enkele jaren geleden, dat ik voor het laatst een tijger te zien kreeg, maar ze zijn er nog en waarschijnlijk nog wel meer dan ons lief is.

Ik vond op verschillende plaatsen, ook enkele malen langs de kust, verse sporen. Langs een patrouillepad van ongeveer 8 km lengte vond ik, vrij zeker afkomstig van één tijger, ongeveer tien krabsporen op de grond langs het pad waarbij slechts eenmaal een weinig stinkende, zeer vochtige, faeces werd aangetroffen. Oude uitwerpselen (2 maal gevonden) bevatten varkens- en herteharen.

Geen kadavers van misschien door tijgers geslagen wild werden gevonden, echter wel langs de Tjigeunteur-weide een aantal vrij verse prenten met wat geronnen bloed en een breed „sleepspoor”, dat afkomstig was van een tijger die vermoedelijk een groot stuk wild (banteng?) had geslagen en in het struikgewas had gesleept. Wij hebben niets van dit kadaver terug kunnen vinden.

Langs de rand van een andere weide werden enkele beenderen van een bantengkoe gevonden, die eveneens misschien afkomstig waren van tijgerslag van hoogstens een maand geleden. Met zekerheid is hieromtrent natuurlijk niets te zeggen.

Een bantengkoe, die waarschijnlijk dicht bij het strand een kalf geworpen had (hoogstens 12 uur vóór onze komst) was gevolgd geworden door een tijger. Het resultaat kon door ons niet worden nagegaan.

Op 2 Mei werd te Krang-Randjang een Indonesiër door een tijger uit het bivak gesleept en verslonden. Enkele beenderen werden later terug gevonden. Een op ongeveer 12 Mei naar een plaats daar

in de buurt vertrokken Indonesische „tjigerbezweerder” werd eveneens gegrepen toen hij (volgens het verhaal dan) een of meer tigers tegemoet trad om hun te vragen wat ze met zijn kameraad hadden gedaan. Er is van die man nooit meer iets terug gevonden als (misschien) de resten van zijn broekje, welke door mij op de bewuste plaats werden aangetroffen. Ik heb thans op die plek een middag en nacht gebivakkeerd en geen sporen van tigers ontdekt.

B a n t e n g s .

Deze herkauwers werden tijdens onze trip langs de Noord- en Noordwest-kant van het reservaat practisch dagelijks gezien, wanneer wij ons tenminste niet in het hoge bos bevonden.

Het grootste aantal, dat tegelijk werd gezien op één tegal was rond vijftig stuks, waaronder zich circa 20 stieren (waarbij de jonge exemplaren dan zijn inbegrepen) bevonden. Op alle weiden werden kleine kalveren gezien waarvan ik de meerderheid taxeerde op 2 tot 3 maanden oud. Ook overjarige stukken werden overal gezien. Toch moest ook nu weer worden geconstateerd, dat het aantal kleine kalveren over het algemeen te klein was naast het aantal volwassen koeien. Dit kwam vooral tot uiting op de mooiste weide van het gehele reservaat t.w. Tjidaon-Tjidjoengkolon waar op één totaal van ongeveer 20 geslachtsrijpe koeien slechts ongeveer 5 kleine kalveren werden opgemerkt. Dit tekort aan kleine dieren zal dus vrij zeker eerder zijn oorzaak vinden in roofdieren (tigers) dan in slechte voedselvoorwaarden, anders zou de kalverstand op die laatste weide (met zeer veel koeien) het best moeten zijn.

De beesten waren over het algemeen in goede conditie. Dit was waarschijnlijk het gevolg van de vele regens, welke dit jaar gedurende de gehele Oostmoesson hier zijn gevallen waardoor de vegetatie in betere toestand verkeerde dan anders tegen het einde van de droge tijd het geval pleegt te zijn.

H e r t e n .

Deze dieren werden slechts waargenomen op enkele weide-velden en op het Meeuweneiland. De grootste roedel bijeen gezien was ongeveer 15 exemplaren groot. Naast fraaie hinden werden ook forse herdebokken gezien, terwijl de kalverstand over het algemeen gunstiger leek dan die bij de bantengs.

De herten in het reervaat zijn doorgaans vrij ril en voortdurend op hun hoede. Misschien is het daaraan te danken, dat roofwild min-

der kans krijgt tot het slaan van het jonge goed dan bijv. bij bantengs, maar het is natuurlijk zeer moeilijk een geheel bevredigende oplossing voor dit verschil aan de hand te doen.

De conditie der dieren, die ik gezien heb was goed en twee exemplaren werden onderzocht.

K i d a n g s

Werden geregeld gezien, ze komen verspreid door vrijwel het gehele reservaat voor. Er werd één middelmatige bok geschoten en — naar ik meen — onderzocht. De conditie der opgemerkte dieren was zeer goed. Jongen werden niet gezien, maar dit is ook niet zo eenvoudig, omdat het geen „wild van de weiden” is, maar meer in het bos en struikgewas leeft. Vooral dieren met jongen weten zich hier goed verborgen te houden en laten bijna geen andere sporen op de grond achter dan de krabsporen der jongen, welke bij het zogen ontstaan.

W i l d e z w i j n e n

Werden aanvankelijk bijna in het geheel niet gezien, maar later werd „de schade ingehaald”, want ik zag ze gedurende de laatste weken van de tournee practisch elke dag. Ik ontmoette er eens op een regenachtige morgen ongeveer 15 bij elkaar, maar er liep daarbij zeker nog een even grote roedel door het struikgewas weg, zodat ik het aantal op 25 à 30 stuks schatte. Dit was het grootste aantal ooit door mij in het wildreservaat tegelijk waargenomen. Hier is alleen sprake van *Sus vittatus*; *Sus verrucosus* heb ik niet waargenomen.

Ik zag enkele malen jongen, welke naar schatting ongeveer 2 maanden waren en ik vond tweemaal een zeer vers „werpnest”. Er werden geen varkens geschoten.

A n d e r e d i e r e n.

Van *varanen* werd ditmaal betrekkelijk weinig gemerkt. In de buurt van de kadavers werden echter geregeld enkele exemplaren gezien. Enkele malen werd een *krokodil* waargenomen, echter geen enkel werkelijk groot exemplaar. In het water van een van de mondings-kreekjes van de Tjitjangkok werd tussen de *Avicennia* en *Sonneratia*-vegetatie het aangevreten kadaver van een 2 á 3-jarige hertebok aangetroffen. Dit dier was misschien 's nachts bij het doorsteken van dit moerasbos door een krokodil gegrepen. Het lijk werd 's avonds door ons met de koplamp benaderd, maar toen werd niets gemerkt van een boeaja. Enkele dagen later was het geheel verdwe-

nen, doch dit kan ook veroorzaakt zijn door het hoge water, dat het gehele mondingsgebied dier kali in een reusachtig meer herschiep. Slangen werden niet waargenomen en zeeschildpadden slechts eenmaal. De resten van zeven exemplaren waarvan er een was, die een rugschild had gedragen van 77 cm.² (rond gemeten) werden aangetroffen bij een stropers-schuilplaats bij T. Tjereleng. Eenmaal werd een nest van deze dieren gevonden. Het werd niet open gelegd, zodat het aantal eieren niet kon worden geteld. Een varaan zat reeds aan de bovenkant van de dichtgeworpen kuil te peuteren. De schildpadeieren langs de Zuidkust van het reservaat zullen dit jaar wel zonder uitzondering door de bevolking zijn weggehaald.

Eenmaal werd een *ichneumon*, verschillende malen een grote *boseekhoorn*, vele malen kleine *eekhoorns* en ook eenmaal een spits-snuit „eekhoorn” (*Topaja*) gezien.

Talrijke vogels werden waargenomen, ook *grielen*. Tweemaal werd een paar *grielen*, met vermoedelijk een jong, vliegend opgemerkt en eenmaal een paar met een jong, dat nog niet kon vliegen. Tevens werd een ei van deze soort gevonden.

Pauwen (*Pavo muticus*) werden zoals gewoonlijk veelvuldig op alle weiden aangetroffen. Tweemaal werd een „nest” met eieren gevonden en enkele malen werden jongen gezien; terzelfder tijd werden pronkende hanen gezien en ruiende exemplaren.

Zwarte ooievaars (*Dissoura episcopus*) waren plaatselijk reeds vrij talrijk aanwezig, m.i. ook een bewijs dat er reeds veel regen was gevallen. Ook vele soorten *reigerachtigen* en enkele *maraboes* (*Leptoptilus javanicus*) werden opgemerkt.

Verder werden vele kleine soorten vogels waargenomen waarvan enkele eieren en jongen hadden. Opsomming hiervan komt mij op deze plaats overbodig voor.

De derde tournee van 30 December 1942 tot 29 Januari 1943 bracht aan het licht dat de toestand der inspectiepaden nog aanzienlijk verslechterd was; bewakingspersoneel werd praktisch niet ontmoet. Als gevolg van slechte bewaking was het mogelijk geweest dat even voor de tournee een badak gestroopt kon worden.

Wild dat werd gezien of gespoord.

Als gevolg van de slechte weersomstandigheden en de drukwerkzaamheden was er niet veel gelegenheid om speciale aandacht te wijden aan het bezien en nasporen van wild, zodat niet veel kon worden waargenomen.

N e u s h o o r n s.

Zelf werden zij niet gezien, maar verse loopsporen echter op verschillende plaatsen ontdekt, naast vraat-sporen en vrij verse uitwerpselen. Wij hadden het geluk een jong exemplaar te speuren bij een volwassen dier en minstens eenmaal een paar dieren bij elkander.

T i j g e r s

Werden niet gezien en slechts een heel enkele maal een vers loopspoor; het is echter gewaagd om naar aanleiding hiervan een conclusie te trekken. De sporen van de minder zware dieren verdwijnen als gevolg van de vele regens spoedig geheel of worden zo onduidelijk, dat de herkomst niet goed meer kan worden uitgemaakt. Verse uitwerpselen en krabsporen vond ik in het geheel niet. De vuurtorenwachter vertelde mij, dat hij het laatste jaar uitermate weinig van tijgers had gemerkt. Hij hoort of ziet ze niet meer en vindt ook bijna geen sporen meer, ofschoon ze in de vuurtorenbuurt vroeger een niet zeldzame verschijning waren. Hij zag meer dan eens een tijger in de late middaguren op het pad of langs de alang-alang-heuvels wandelen. Hij zag er eens een geruime tijd op een met alang-alang begroeide heuvel zitten en daarna langzaam naar het bos wandelen.

P a n t e r s.

Ik heb nu — voor het eerst meen ik — in Oedjoeng Koelon waarschijnlijk het spoor gevonden van een panter nl. op de zandige oever van de langs de Zuidkust stromende Tjiboenar. De breedte der voor- en achter-poten bedroeg resp. ongeveer 8 en $7\frac{1}{2}$ cm., terwijl de staplengte circa 50 cm. bedroeg. Het moet dus een nog vrij jong exemplaar zijn geweest. De vuurtorenwachter vertelde mij dat hij ze herhaaldelijk gezien had op en langs het pad, dat naar de vuurtoren voert.

A d j a g s.

Een spoor van deze ook niet eerder door mij gespeurde roofdieren werd misschien gevonden langs het Zuiderstrand nabij de vuurtoren. Maar daar het in het vrij rulle zand liep was de identiteit niet met zekerheid vast te stellen. Ook deze dieren zouden door de lampwachter meer dan eens zijn gezien, jagende achter een kidang of wild zwijn, bij 4 tot 6 stuks tegelijk langs de tot aan het strand zwaar begroeide Zuidkust. Dit klopt wel ongeveer met het gedrag dezer dieren, zodat het wel juist kan zijn.

K r o k o d i l l e n.

Driemaal werd een krokodil gezien, echter slechts eenmaal een vrij groot exemplaar (ongeveer 3½ tot 4 m.) Dit grote stuk lag midden op de dag in het slijk van de oever der Tjidjoengkoelon met de staart gedeeltelijk in het water. Wij konden het dier, vrij onverwachts langs de oever van de kali komend, geruime tijd goed bezien, maar toen wij wat dichterbij wilden komen keerde het gevaarte zich langzaam om, kroop geluidloos te water en liet zich gelijk een duikboot zinken, zonder een spoor achter te laten.

B a n t e n g s.

Op of bij elke weideplaats werden ook nu weer bantengs waargenomen, het grootste aantal nabij de Nioer- en Tjidaon-complexen. Op de Tjigeunteur-weide kwam het wild als gevolg van de daar plaats hebbende werkzaamheden vrij laat uit, maar verse uitwerpselen bewezen wel, dat er 's nachts vrij veel dieren langs de randen dier weide graasden, ook op plaatsen waar gedurende de afgelopen dag was gewerkt; 's middags werden daar door ons 5 stieren bijeen gezien en in een weide-hoek circa 9 koeien en/of jong vee. Bij Tandjong-Tembing werden banteng-koeien tussen de onkruiden der strand-vegetatie gezien, grazend op de daar groeiende alang-alang en grassen; ook op de meer binnenwaarts liggende moeras-weiden zagen wij meerdere bantengs, vooral koeien.

Bij Tegal Djamang werden slechts enkele bantengs opgemerkt ten gevolge van het feit, dat deze weide grotendeels onder water stond.

Bij Nioer waren ook nu weer vrij veel bantengs aanwezig. Langs de tot meertjes geworden weidevelden werd nog door enkele dieren gegraasd, maar het meeste wild verscheen thans 's middags op de open met djaroeng begroeide strand-tegals.

Bij Njewaän werden ditmaal geen bantengs gezien, evenmin verse sporen van dit wild, maar aan de grassen e.d. was wel te zien, dat de weide toch op gezette tijden door wild wordt bezocht.

Op de tegenover Meeuweneiland liggende Tjidjoengkoelon-Tjidaon-weiden werd weer een groot aantal bantengs, bijna uitsluitend volwassen koeien en wat jonger vee, waargenomen. Midden op de dag, om ongeveer 2 uur zagen wij ongeveer 30 exemplaren lopen, waarvan een groot deel op het midden van de eerste weide liep. Ook op de kleinere Tjidaon-weide werden bantengs gezien, vooral in de middag-uren. Het gedrag van het wild veranderde ook ditmaal weer geheel toen het ons had gezien en/of geroken, want daarna werden

hoegenaamd geen dieren meer overdag buiten de bosranden gezien en werd waarschijnlijk alleen des nachts gegraasd.

Gedurende mijn tocht werden uitermate weinig volwassen stieren bij de koeien gezien. De stieren liepen vnl. alleen of samen met sexe-genoten. Sporen van alleenlopende stieren werden o.a. gezien langs de Zuidkust van het reservaat, waar de dieren dwars door de „Pandanus-muur” in de duintjes en langs het strand waren gekomen. Ik vond hier thans meer sporen van koeien en jong vee dan ooit tevoren.

De conditie van alle geziene bantengs was goed, behalve van enkele stieren, die bepaald mager, en één zeer mager, waren. Bij de Tjigeunteur-weide moet, volgens de mensen die daar werkten, een heel magere, mank lopende stier zijn, hetgeen waarschijnlijk een slachtoffer is van de in September plaats gehad hebbende jachtpartij, toen op deze weide enkele beesten werden aangeschoten en gewond zijn ontkomen. Door ons werd het dier niet meer gezien, zodat het misschien reeds is bezweken.

In het gehele reservaat werd geen enkel kalf gezien, dat jonger was dan naar schatting 4 tot 5 maanden. De leeftijd der jongste dieren was zonder uitzondering 4 tot 6 maanden, maar er werd ook vrij veel overjarig jong vee gezien, vooral stiertjes. Het aantal kalveren was over het algemeen bevredigend, echter op de mooie Tjidjoengkoelonweide ook nu weer te klein. Hier werden bijvoorbeeld bij circa 15 volwassen koeien slechts 4 kalveren van dit jaar gezien en ook weinig overjarig jong vee. Ik heb reeds meermalen de aandacht op deze weinig rooskleurige toestand hier gevestigd, maar de oorzaak is heel wat moeilijker op te sporen. Het kan niet anders of roofwild moet hiervan de schuld zijn, omdat het wild bij voedselovervloed in prima conditie is en er ook geregeld voldoende stieren bij de kudden komen om de koeien te beslaan.

H e r t e n .

Dit wild werd eveneens geregeld gezien. Een jonge bok bij de Tjigeunteur, enkele mooie roedels hinden en jonge exemplaren op de moerasweide bij de Tjikarang en meerdere exemplaren, o.a. flinke bokken, bij Tegal Djamang. De grootste roedels werden echter ook nu weer aangetroffen nabij Nioer, waar ze samen met bantengs op de grote kustweide graasden.

De grotere bokken werden nergens bij de roedels gezien. Ze liepen doorgaans in enkele exemplaren bijeen of alleen en hadden bijna

zonder uitzondering geen gewei op. Slechts een jonge bok werd gezien met een kort bloot gewei, maar de rest had slechts korte tot vrij korte „fluweel-stompen” op de kop. De roedels bestonden doorgaans uit hinden met grote kalveren van dit seizoen en overjarige jonge dieren, ook bokken. Geen jong werd gezien jonger dan 3 tot 6 maanden; de conditie van alle dieren was uitstekend.

Voor het eerst werd een hertebok gezien en enkele herte-sporen langs het strand nabij de Tjidjoengkoelon. De bok liep daar te grazen temidden van een kudde banteng-koeien en droeg een nog onvolgroeid gewei.

K i d a n g s

Werden op deze tournée betrekkelijk weinig gehoord en gezien. Enkele malen werd een jong exemplaar waargenomen van naar schatting 4 tot 6 maanden. Zulk een dier lag op een middag dicht bij het Nioer-bivak onder de struiken langs een groot karang-blok. Het liet mij vrij dicht naderen, zodat ik het misschien wel had kunnen vangen.

W i l d e z w i j n e n.

Van deze diersoort werden zeer veel verse en oudere sporen gezien en ook meerdere oude en vrij verse „werp-nesten”, maar de dieren zelve kreeg ik minder vaak in het oog. Waarschijnlijk moet dit worden toegeschreven aan de tijd van het jaar, omdat ze gedurende de regentijd ongetwijfeld een veel groter verspreidingsgebied hebben dan in de overige maanden, omdat ze modder-wroeters zijn. Bij een zeug werden biggen gezien waarvan ik er een schatte op nog niet eens een maand. Elders nam ik grotere biggen waar van zeker 3 tot 4 maanden hetgeen veel meer uiteenloopt dan bij de herkauwers het geval was.

De moeite van het vermelden waard is verder nog het feit, dat bij verschillende varkens werd geconstateerd, dat ze zeer slecht in de haren zaten, hoewel overigens in uitstekende conditie. Eenmaal zag ik een roodbruin getint exemplaar.

A n d e r e d i e r e n , o o k v o g e l s.

Hieromtrent valt op deze plaats weinig mede te delen. Een loewak werd waargenomen in een Ficus op de Nioer-weide. Dit was des middags om ongeveer vier uur (donker weer). Het dier was bezig de lekkere (ook voor ons) „boea loa” op te peuzelen, welke met de bek werden afgerukt, dan even in de voorbek gekauwd om vervolgens

vanuit de poten te worden opgevreten. Ik heb het dier tot op enkele meters kunnen naderen en toen ik het tenslotte met een stuk hout uit de boom joeg bleef het vanuit de struiken nog tegen mij zitten blazen op een afstand van circa 2 meter! Het dier maakte de indruk van heel weinig te zien.

Vogels werden vrij veel gezien, ook soorten, die ik hier vroeger nog niet had waargenomen. Een geheel nieuwe soort (geen ondersoort dus) voor de Java-avifauna werd door mij herhaaldelijk gezien, een vogel welke ik alleen uit Atjeh kende, waar ik hem ook verzamelde. Deze soort zal hier vermoedelijk standvogel zijn en was plaatselijk niet bepaald zeldzaam. Met het noemen van de naam wil ik liever wachten tot bewijs-materiaal is verzameld.

P a u w e n zag ik veel, echter zonder uitzondering met onvolkomen staarten (de hanen). Meerdere stukken zaten bepaald „slecht in de veren”; de roep werd ook zelden gehoord.

De hier niet erg algemene **r a n g k o n g** (*Buceros rhinoceros*) werd herhaaldelijk gehoord en eenmaal gezien.

G r i e l e n zag ik eveneens vrij geregeld langs het strand en nabij de vuurtoren werd een exemplaar van *Butastur* (waarschijnlijk *B. liventer*) gezien, een verre van gewone roofvogel.

V a r a n e n werden betrekkelijk weinig opgemerkt; langs de Zuidkust waren ze wel weer geregeld bezig geweest met het openleggen van schildpadeieren-plaatsen, een geliefkoosde bezigheid dezer reptielen.

Verse **s c h i l d p a d**-sporen werden op verschillende plaatsen aangetroffen. Enkele zeer fraaie kruip-sporen dezer dieren lagen langs het brede Zuiderstrand, ten Zuiden van de vuurtoren.

Slotbeschouwing.

De algemene toestand binnen het reservaat kan gunstig worden genoemd wanneer wij hierbij alleen de wildstand (inclusief de neushoorns) op het oog hebben, hetgeen uiteraard het belangrijkste is. De bewaking was weinig verbeterd, de toestand der weidevelden minder gunstig, die van de patrouillepaden waren voorbeelden van grenzeloze verwaarlozing, bivaks kwamen voor grondige reparatie in aanmerking, terwijl er voldoende fondsen waren.